

BLICHERNOTER indeholder:
Årsberetning 2018 *Blicher som årets klassiker*
Modtagelsen af *Ak! Hvor forandret! og 17 andre noveller*
Korrespondancen mellem Grundtvig og Blicher *Mads Jacob Iversen*
Fraseologi - en uddybende kommentar ved Aage Jørgensen
Den 150-årige Knud Hjortø. EH
Hans Kirk 1898 - 1969. EH
Julius Bomholt om Richardt Gandrup. EH
St. St. Blichers univers. EH
Omtale af *Kærlighed Unlimited* eller *Hosekræmmeren*, musik: Sv. S. Schultz

Det er muligt med dette link at læse Kaj Munks udgave af *Præsten i Vejlbj* tidl. omtalt i *Blichernoter* samt at se *En Landsbydegns Dagbog*
<https://www.studieudgaven.kajmunk.aau.dk/tekster/vis/dramatik/628047/Præsten>
<https://www.dr.dk/bonanza/serie/473/tv-t->

Bestyrelsen for Blicher-Selskabet
 Formand: Operasanger Erik Harbo
 Næstformand: Specialkonsulent Peder Porse
 Sekretær og kasserer: James Lerche
 Skuespiller Paul Hüttel
 Lektor Dorrit Færk Møller
 Museumsinspektør Marianne G. Hougaard
 Samlingschef Jesper Meyer Christensen
 Provst Per Vibskov Nielsen
 Lektor Anders Gjering
 Suppleanter:
 Arkæolog Dorthe Kaldal
 Cand. teol. Mads Jacob Iversen
 Antal medl.: ca. 550 (320 husstande)
 Medlemskab: Husstand 150 kr.
 Udland 200 kr. Institutioner: 200 kr.
 Danske Bank reg. 1551 4090780 el. Giro-nr 409 0780
 Blicher-Selskabets adresse:
 Havelodden 64, 4000 Roskilde,
 tlf. 46373920 / 23205119
 Selskabets mail: erik.harbo@mail.dk

Blichernoter udgives 3 gange årligt,
 redigeret af Erik Harbo
 ISSN 1602-2742

Kommende arrangementer

Lørdag den 9. marts 2019 kl. 9.00-16.00: *Blicher 200 år i Thorning*
 med forskellige oplægsholdere fra politikere til forskere. Blandt foredragsholderne er tidl. udenrigsminister Per Stig Møller og litteraturprofessor Henrik Skov Nielsen. Se speciel indbydelse.
Torsdag den 11. april 2019 kl. 19:00: Blicher-Selskabets Forårsmøde og generalforsamling. Kompagnisalen. Indbydelse vedlagt
Søndag den 13. oktober 2019: Årsfest i Hofteatret i Teatermuseet
Lørdag 26. oktober, Blichermiddag i Thorning, se hjemmeside

Noter datoerne allerede nu. Se hjemmesiden www.blicherselskabet.dk

BLICHERNOTER

MEDDELELSER FRA BLICHER-SELKABET

Marts 2019

BLICHER SOM ÅRETS KLASSIKER

Vi er stadigvæk i fuld gang med årets klassiker Steen Steensen Blicher. Og på næste side er der en oversigt over de mange arrangementer dette førte med sig i 2018. At dele af Pressen svigtede arrangementerne er vel ikke noget nyt, og at det var den københavnske var vel også at forvente.

Der er her grund til at takke vore mange samarbejdspartnere over hele landet og de medier, der bakkede op om arrangementerne.

I det nye år lægger Thorning ud med et stort seminar i anledning af 200-året for Blichers tiltrædelse i sit nye embede i Thorning i 1819. Det foregår den 9. marts og man skal melde sig til på følgende:

info@blicheregnensmuseum.dk

Pris for seminaret: 225 kr. inkl. frokost, 1 stk. drikkevarer og kaffe m. kage. senest 6. marts.

Til efteråret fejrer man ham i Lysgaard, og det glæder vi os til at skrive om.

Næste år vil der ske en del forandringer i Selskabet. Vi forbereder overgangen til en mailliste. Så kan vi sende alle oplysninger over mails. Det er ikke vores me-

ning at udelukke nogen, så skulle man høre til dem der ikke er på nettet, finder vi en løsning.

Selskabet skal have ny formand.

Statuen af Niels Ebbesen i Randers fra 1882, skabt af F.E. Ring. Se artiklen side 7. Ideen til statuen nævnes af Blicher i et brev til Grundtvig.

Vi takker for de mange gaver vi har modtaget i årets løb. De er med til at sikre selskabets gode økonomi og høje aktivitetsniveau.

Årsberetningen vil indeholde en oversigt over årets arrangementer alle i anledning af Blicher som årets klassiker, hvor selskabet enten var arrangør eller medvirkende.

Torsdag den 6. 9. - søndag 9. 9. 2018

Blicherdage på Jaruplund

Emner: Dels det litterære om Blicher og andre forfattere. Dels det aktuelle om landsdelen med grænselandsaspekter og kulturel identitet. Udflugter til Slesvig domkirke m.m. og til marsken og Noldemuseum. Lektor Henrik Ljungberg, Dorrit Færk Møller, Paul Hüttel, James Lerche, Erik og Bente Harbo

Tirsdag den 18. 9. 2018 kl. 17 - 19

Københavns Hovedbibliotek

Klassikerdagen - Klassikerkomiteén sætter fokus på Blichers forfatterskab og på tre aktuelle/beslægtede danske forfattere ved det centrale åbningsarrangement

Medvirkende: Johan Rosdahl, lektor Henrik Ljungberg - **Oplæsning af to danske forfattere** Mette Moestrup og Simon Fruelund. St. St. Blichers univers: En præsentation af Blicher-Selskabets formand Erik Harbo.

Afslutning Michel Steen-Hansen, Danmarks Biblioteksforening

Tirsdag den 18. 9. 2018 kl. 19.00:

Klassikerdagen 2018 på Herningsholm

En fortælling om St. St. Blichers liv og levned ved Finn Nielsen.

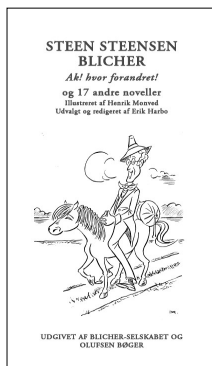
Torsdag den 20. 9. 2018 kl. 19:30 Klassikerdagen på Roskilde Bibliotek

Lektor Henrik Ljungberg, Erik Harbo, skuespiller Paul Hüttel, pianist Bente Harbo

Tårnby Hovedbibliotek 19. 9. 2018

16:00-18:00 Klassikercafé - Blicher og Blixen ved lektor Ivan Z. Sørensen

Tirsdag d. 2. 2. 2018 kl. 10-16

Blicherdag på Hald Hovedgård

Velkomst Peter Rannes, universitetslektor Torben Arboe, overlæge Magne Juhl, Erik Harbo

E Bindstouw ved Ruth Dein, Johannes Thomsen, Peder Porse og Erik Harbo

Torsdag den 11. oktober 2018 19-21

Blichers fødselsdag. Blicheregnens Museum og Museumsforeningen: Universitetslektor Torben Arboe

Søndag d. 14. oktober 2018 kl. 16:30

Årsfest i Teatermuseet i Hofteatret

Studentersangerne, lektor Johan Rosdal, Paul Hüttel og Bente og Erik Harbo.

Fredag den 26. 10 2018 kl. 16-18

Blicheregnens Museum og Museumsforeningen, Thorning:

Bogpræsentation *Ak! hvor forandret! og 17 andre noveller.* Bente og Erik Harbo. Vært: Marianne Hougaard og Bente Sørensen

Lørdag den 27. 10 2018 kl. 14-16

Blicherarrangement på Herningsholm

Bl.a. bogpræsentation ved Erik og Bente Harbo og deltagelse af forfatter og oversætter Karin Bang og Karsten Sand Iversen. Vært Jesper Meyer Christensen.

Søndag den 4. nov 2018 kl. 10-16

Blicherdag på Skærum Mølle

Medvirkende: Professor Søren Baggesen, Finn Nielsen, Herning, lektor Torkil Funder, Erik Harbo, vært: Gudrun Aspel

Hosekræmmeren som opera

I Operaen i Midtens opsætning kaldes operaen *Kærlighed Unlimited*

Svend S. Schultz og Mogens Balslevs opera opføres hermed for 3. gang. Første gang den blev præsenteret var i et uddrag ved Blicher-Selskabets årsfest i 1975.

Denne gang er iscenesættelsen ved Lars Oluf Larsen og operaen dirigeres af Flemming Vistisen.

Personerne blev sunget af:

Cecil: Mette Maria Øyen, **Mikkel:** Jesper Brun-Jensen, **Marie:** Birgitte Götze

Mads Egelund: Thomas Storm og **Esben:** Daniel Kjær Holmberg.

Operaens venner ved redaktør Peter Wang har anmeldt forestillingen og vi har fået lov til at citere fra denne:

Hvad gør man, når man har et lille ensemble, et lille orkester og en fin gammel industribygning med en lille scene, beliggende i centrum af Herning? Man opfører selvfølgelig Svend S. Schultz' opera *Hosekræmmeren*!

... I virkeligheden kan man undre sig over, at Svend S. Schultz' opera fra 1975 først blev uropført i 1990 og derefter først nu igen i 2018; den fortjener mere.

...Som på de andre små danske operascener må man undre sig over, hvor megen klanglig diversitet, der kan opnås med enkle midler. Lars Oluf Larsen stod for instruktionen, og det lille orkester var naturligvis i de bedste hænder hos operachef Flemming Vistisen. Rollen som hosekræmmeren Mikkel Krænsen, der med vold og magt vil have sin datter tvangsgiftet med den velhavende, men komiske Mads, synges magtfuldt og flot af Jesper Brun-Jensen; hustruen Marie overbevisende

af Birgitte Götze, som hermed fik sin solistdebut; Thomas Storm lægger flot stemme og glimrende scenekunst til den kluntede Mads, mens den unge Daniel Kjær Holmberg udfolder sin smukke tenor i rollen som Esben.

Mens disse fire roller er relativt entydige i persontegningen, kræves der stor diversitet i hovedrollen

som Cecil, der gennemlever et omfattende repertoire af menneskelige følelser – spændende fra den ungdoms- uskyldige kærlighed til for-tvivlelsens sindssyge; både skuespilmæssigt og sangligt forvalter Mette-Maria Øyen rollens udfordringer mesterligt.

Fotos: fra hjemmeside: Tom Laursen Birgitte Götze, Thomas Storm og Jesper Brun-Jensen, Mette-Maria Øyen

I 2007 kunne vi præsentere *Der Himmelberg*. Oversat af universitetsprofessor Walter Methlagel og hans hustru Inger. Bogen blev præsenteret flere steder i Østrig og senere på ambassaden i Berlin.

150-året for Blichers død prægede året 1998. Der var et mindearrangement i Spentrup, Randers og Thorning. Her skabte jeg sammen med James Lerche Vandreudstillingen Steen Steensen Blicher "Fuglen og Fangen", der åbnede den 26. marts på Randers Bibliotek og på Blicheregnens Museum.

Blicherprisen er uddelt 42 gange til betydelige danske forfattere f.eks. Ida Jessen og Jens Smærup Sørensen som nogle af de sidste. Professor Hans Brix og maleren Johs. Larsen var de første. Og ellers har det drejet sig om Seeberg, Rifbjerg, Møllehave, Benny Andersen og ikke mindst Knud Sørensen, hvis arbejde for selskabet vi ikke må glemme.

Det bliver ikke muligt her at nævne de mange udgivelser, men siden begyndelsen er der udsendt mere end 60 bøger, cd'er og dvd'er. Heraf har nogle få været foræringer til selskabet fra forlag. Ellers er det som regel udgivelser redigeret og sommetider skrevet af selskabets bestyrelse. Og selskabets mange medlemmer har hvert år modtaget udgivelserne som gave.

Her er det nok også værd at orientere om de dygtige folk, der har siddet i bestyrelsen gennem årene. Ud over de først nævnte og dem i forbindelse med den store udgave i 1982 har det været adv. Gabriel Rohde, Klaus Rifbjerg, Peter Seeberg, museumsleder Hans Kruse, Thorning, lektorerne Helle Frisman,

Henrik, Ljungberg, Dorrit Færk Møller og Thorkild Holm og museumsdirektør Tinna Møbjerg. I den nuværende bestyrelse sidder skuespiller Paul Hüttel, provst Per Vibskov Nielsen, arkæolog Dorthe Kaldal Mikkelsen, museumsinspektørerne Marianne Hougaard, Jesper Meyer Christensen og cand. teol Mads Jacob Iversen. Næstformand er specialkonsulent ved skattevæsenet Peder Porse, Ry, der gør et stort arbejde i det jyske, ligesom James Lerche der er sekretær og kasserer.

Gennem årene har der været afholdt mange seminarer bl.a. andet i København og på Skærum Mølle i Vestjylland og på Jaruplund i Sydslesvig.

Alle vores årsfester har næsten uden undtagelse været afholdt i Teatermuseet i Hofteatret. Her er Blicherprisen blevet uddelt, og der har været musikalsk underholdning.

Blicher-Selskabets bogsalg:

Se hjemmesiden samt museerne og Blichernoter for nov. 2018

Bestil *Ak! Hvor forandret! og 17 andre noveller* til favorpris 120 kr. 3 for 300 kr.

Bestil på:
info@blicherselskabet.dk
eller erik.harbo@mail.dk

Modtagelsen af *Ak! Hvor forandret!*

Lektorudtalelse ved Henrik H. Peder-sen *Ak! Hvor forandret!* - og 17 andre noveller - Steen Steensen Blicher (1782) Blicher-Selskabet og Erik Harbo (red.)

Bog Noveller. 17 noveller som afspejler forskellige aspekter af digteren Steen Steensen Blichers liv.

Emner: humor; kærlighed; skæbne; Jylland; København; Danmark;

Kort om bogen

Et bredt udvalg af Steen Steensen Blichers noveller, fra de allerførste forsøg til de senere mere kendte. Fortællinger der afspejler Blichers brede repertoire. For læsere af Blicher og ældre danske klassikere.

Beskrivelse

Udgivelse i anledning af årets klassikerdag. I alt 17 noveller som kommer vidt omkring i det litterære og geografiske landskab. Novellerne viser Blicher som skæbnefortælleren og den mere humoristiske altfavnende fortæller. Her er flere, kendte som mindre kendte, fortællinger fra barndom og ungdom foruden hans rejser, herunder København, samt jagt- og kærlighedshistorier. Samlingen er redigeret og kommenteret af Erik Harbo, formand for BlicherSelskabet, og bogen er illustreret af tegner Henrik Monved.

Vurdering

Samling som fint afspejler Blichers mangfoldige forfatterskab. Oplysende kommentarer og indledninger til alle bogens historier ved Erik Harbo. Henrik Monveds humoristiske stregtegninger står sig godt.

Til bibliotekaren

Klassikerdagens Blicher-tema, 2018, har

muligvis afstedkommet mere interesse for en ny Blicher-udgivelse, så den anbefales bredt rundt til alle biblioteker.

Anmeldelser af *Ak! Hvor Forandret!* og andre noveller.

Claus Grymer i Kristeligt Dagblad 23. oktober 2018

Det virker overraskende at hive mindre kendte noveller frem fra Steen Steensen Blichers forfatterskab.

Den fortrolighed, som formanden for Blicher-Selskabet, Erik Harbo, har med Steen Steensen Blichers forfatterskab, sætter ham i stand til på en måde, der både virker overraskende og meningsfuld at trække uventede noveller frem af de cirka 94, som han skrev. Det er der kommet et nyt udvalg ud af – "Ak! Hvor forandret! og 17 andre noveller", redigeret af Harbo og med hans kommentarer.

Novellerne er sat sammen to og to – efter tema. Flere af dem vil være ukendte for de fleste. Det gælder blandt andet den grumme "Fruentimmerhaderen" (1827) om en gal herremand, der i sin kærlighedssorg – der lige så godt kunne være blevet til kærlighedsglæde – ikke vil have kvindeligt tyende på sin gård. I novellen "Tulipanen" (1845) dukker manden op igen.

Med disse og andre mindre kendte noveller mindes vi om, at Blicher også kan være god i de glemte tekster. Overalt kommer han læseren så levende nær. Det gør han også i det digt af Knud Sørensen, der er genoptrykt forrest i bogen.

Samlingens titel antyder et tema, der går gennem hele Blichers forfatterskab, nærmere beskrevet i en sekvens hen

imod slutningen af den sørgmuntre titel-novelle:

”Saaledes kan Tiden udslette, dæmpe, tilintetgøre Skønhed, Vid og Munterhed, og hvad den maaske kunne levne, det skal sikkerlig nok gaa under i Nærings-sorg, Tidens trofaste Medarbejder.”

Efter Erik Harbos opfattelse har hoved-personerne hos Blicher gerne ”en mølle-sten om halsen. Fra en måske flammende og opstemt begyndelse går det mod en-den. Giver os indtryk af en mørk og uglad verden, men måske indfletter Bli-cher i den allersidste ende en eller anden positiv tanke”.

En af de helt centrale af de medtagne noveller er ”Sildig opvaagen” (1828), der foregår i det såkaldt bedre borger-skab i Randers. Men virkeligheden bag-ved er ikke lige så så smuk som overfla-den, hvad der får ulykkelige følger. No-vellen er skrevet med stor psykologisk indsigt, dog af og til med et strejf af det melodramatiske, som virker fremmed på en nutidig læser.

Bogen er af ikke helt indlysende grun-de illustreret af Henrik Monved. Hans humoristiske stil er præget af, at han gør sig gældende som karikaturtegner. Jeg må indrømme, at jeg har svært ved at for-binde hans illustrationer med Blicher.

Knud Mogensen, *Randers Amtsavis*
Publiceret 18. september 2018

Digterpræsten fra Spentrup bliver Årets Klassiker...Samtidig udkommer bogen "Ak! Hvor forandret!" i et samar-bejde mellem Blicher-Selskabet og Oluf-sen Bøger, redigeret af Erik Harbo og med informative fortekster til hver enkelt novelle også af Erik Harbo. Den er illu-

streret af tegneren Henrik Monved, der leverer det lille kunststykke at tegne Bli-cher i en langt yngre udgave end dem, man vanligt ser. Bogens forside er et ek-sempel.

"Ak! Hvor forandret!" indeholder ud-over titelnovellen 17 andre mere eller mindre kendte noveller af Blicher, og endnu en gang forbløffes man over, hvor-dan han – sideløbende med at være præst i Spentrup – kunne finde overskud til at prente millioner af ord, vel sagtens ståen-de ved en pult og med pen og blæk.

Men, som formand Harbo noterer i en information om udgivelsen, Blichers vir-kelige kald var at være digter:

– Den tid, der blev tilovers fra præste-geringen, anvendtes på forfatterskabet og på de daglige jagt- og vandreture i det åbne jyske landskab.

I bogen er som hovedregel to beslægte-de noveller bragt sammen. Således også "Fruentimmerhaderen" og "Tulipanen" fra henholdsvis 1828 og 1845.

"Fruentimmerhaderen" blev bragt i den første udgave af tidsskriftet Nordlyset, der havde stifteren af Randers Amtsavis, dengang Randers Avis, Søren Elmenhoff, som stifter og redaktør. Senere overtoges posterne som redaktør og tidsskriftudgi-ver af sønnen Johan Martin Elmenhoff.

Nordlyset udkom gennem tre år med Blicher som flittig leverandør.

Blicher havde som bekendt sine mest produktive år i Spentrup Præstegård, og relationerne til Randers var mange. Såle-des lader han novellen "Sildig opvågen" fra 1828 foregå i Randers i 1810 – sam-me år som Randers Amtsavis udkom med sin første udgave, og det år, da Bli-cher boede i Randers og underviste - når det ellers behagede ham – på den stedlige

videoen *Knud Sørensen fortæller*. En vi-deo om Blichers liv, nu også på dvd. Trykt i et meget stort oplag, og foræret til mange danske skoler og institutioner.

Siden er det gået slag i slag med delta-gelse ved oprettelsen af de tre Blicher-museer i Jylland. Den 25. august 1979 åbnede Blicher-egnens Museum i Thor-ning. Bag ideen stod først og fremmest den lokale Aksel Nielsen der blev den første leder.

Året efter i 1980 åbnede Blichermuseet på Herningsholm skabt af den initia-tivrige museumsdirektør Ulla Thyrring under stor festivitas og i overværelse af dronning Ingrid. Og et par år efter Malvi-nas hus i Spentrup.

Vi har i alle årene haft et fint samar-bejde med disse museer i forbindelse med arrangementer og udgivelse af for-skellige værker. Vi har også haft et sam-arbejde med mange andre museer.

Her der så også grund til at takke de utallige fonde, der alene i min tid, da sta-ten og kulturministeriet ikke har nogen mulighed for at støtte, har givet tæt ved en million i støttekroner siden min tiltræ-delse som formand. Her fortjener især Oskar Nielsens fond i Esbjerg en tak. Det er den eneste fond, der har en vedtægt, der siger, at man skal støtte Blicherfor-mål.

Fra begyndelsen var selskabets formål at fremme og uddybe interessen for Steen Steensen Blichers liv og værker, og selskabet skulle tjene sit formål ved afholdelse af aftener med kunstnerisk tolkning af digterens værker, ved afhol-delse af foredrag og lejlighedsvis udgi-velse af publikationer, som der så højti-deligt står i vedtægterne. Inden for op-

læringskunsten trak man på de "fine gamle navne" i bestyrelsen og Ingeborg Brams. Alle var store kendere af den jy-ske dialekt.

Det blev gennem årene fulgt op af nav-ne som Sam Besekow, Martin Hansen og Kirsten Rolffes, der bl.a. læste Trækfug-ledigte, Asta Esper Andersen læste *Hose-kræmmeren*, Elith Pio, Erik Mørk, Pouel Kern, Joen Bille, Frits Helmuth, Lise Ringheim, Puk Schaufuss, Tage Axelsson, Kirsten Olesen, Kjeld Nørgaard, Nis Bank-Mikkelsen, Søren Rode, Waage Sandø, John Hahn Petersen og Erik Küh-nau og Paul Hüttel. De sidste to har læst, jeg ved ikke hvor mange noveller i de se-neste år.

Der er gennem alle årene blevet mu-siceret meget med strygekvartetter under ledelse af professor Asger Lund Christi-ansen, der har spillet Mozart og N.W. Gade, af professor Peder Elbæk, Elisa-beth Westenholz, og ikke mindst af pro-fessor John Damgaard, der har spillet meget Mozart og Schumann, og en lang række række sangere og Studentsan-gerne, som vi også har som musikalsk indslag i år til årsfesten 2018.

To store udenlandske udgivelser blev det til med "A Diary of a Parish Clerk and other Stories", ved oversætteren Pau-la Hostrup Jessen. Med en introduktion af forfatteren Margaret Drabble, forord af undertegnede, ill. af Povl Christensen på forlaget Athlone i London, 1996. Samtidig gæstede vi ambassaden og uni-versitetet i London og Universitetet i Edinbourg, Skotland med en Blicher plancheudstilling på engelsk, som også blev sendt til USA og vist mange steder.

Blicher-Selskabets univers ved Erik Harbo

Jeg er blevet bedt om at fortælle lidt om Blicher-Selskabet med overskriften St. St. Blichers univers.

Denne forespørgsel blev rettet ved Klas-sikerdagen til undertegnede. Men der var kun 10 minutter til emnets behandling, så i stedet blev det Blicher-Selskabet, som jeg talte om og det gjorde jeg ud fra dette oplæg.

Blicher-Selskabet blev stiftet i 1951. Programredaktør Felix Nørgaard, selskabets første formand, har fortalt, at direktør for Dansk Skolescene Thomas P. Hejle mødte op på hans kontor i Radiohuset og sagde: "Hør mester – jeg har gået og tænkt på, om det var en ide at stifte et Blicher-Selskab?" Nørgaard sagde med det samme "Naturligvis skal vi have et Blicher-Selskab".

Efter formøder og udarbejdelsen af vedtægter udsendtes en invitation til 27 adresser underskrevet af Felix Nørgaard, Th.P. Hejle og skuespillerne Kai Holm, Albert Luther og Thorkild Roose til at give møde på Blichers fødselsdag den 11. okt. 1951, der dagen efter suppleredes med overborgmester H.P. Sørensen, landsretssagfører Jon Palle Buhl og professor Hans Brix. Felix Nørgaard blev valgt som formand, Svend Aakjær næstformand, Thomas P. Hejle kasserer og Jon Palle Buhl sekretær. Nørgaard blev selskabets formand gennem 38 år.

Jeg trådte til som formand i 1989. Måske lidt ufrivilligt, men der var ikke andre, der ville. Jeg hørte radiodirektør Laurits Bindslev sige "Ja, du synger da i hvert fald bedre end Felix."

Gennem alle årene har vi savnet, at der var et dansk universitet, der havde igangsat et slags akademi omkring Blicher. Det ville have været helt naturligt at man var gået i gang, f.eks i Århus, som man har gjort det med Kaj Munk i Ålborg, H.C. Andersen i Odense og Grundtvig i København. Men staten har ikke ofret en krone på et sådant foretagende. Blicher ville nok have nikket og tænkt: det er det sædvanlige.

Alligevel er der blevet forsket og udgivet fine værker og bøger om Blicher.

I 1992 kom den store Blicherbibliografi igangsat af Biblioteksskolen på Nørgaards opfordring og udgivet af Blicher-Selskabet. Nu mangler der blot, at den bliver lagt på nettet.

I 1982-83 i forbindelse med Blichers 200-årsdag udkom firebinds værket *Udvalgte Værker* med 2 bd. noveller, et bind digte og et bd. med andre skrifter. Det blev alt sammen udvalgt ved et stort redaktionsarbejde foretaget af bl.a. a selskabets daværende bestyrelse Felix Nørgaard, Søren Baggesen, Marie Stoklund, Gordon Albøge og lektor Sten Rasmussen, med H.P. Rohde, Det Kgl. Bibliotek som billedredaktør og meget smukt trykt hos Poul Kristensen i Herning.

Denne udgaves indhold ligger i dag som hovedside på ADL.dk, når det gælder at søge Blicherlitteratur på nettet på KB. Man fik den gratis med min tilladelse for mange år siden, men med den klausul at Selskabet skulle nævnes. Det er nu ikke sket trods mange henvendelser.

I 1996 var der premiere på Blicher-

latinskole.

I bogen er "Sildig opvågningen" bragt sammen med novellen "Eremitten ved Grenaa" fra 1833.

En af Blichers seneste noveller er "Bettefanden" fra 1846, to år før Blicher døde. Den er med i bogen, og som Erik Harbo noterer, tyder den bestemt ikke på alderdomstegn hos forfatteren.

– Alt er så levende beskrevet, som færdedes digteren stadig sammen med hovedpersonen og de andre kjeltringer, skriver Erik Harbo.

Erik Harbo og hustruen, organist Bente Harbo, har nænsomt bearbejdet det originale skriftsprog, idet navneord dog staves med stort begyndelsesbogstav, og bogstavet "å" er skrevet som to gange a.

Kurt H. Jørgensen *Herning Folkeblad* 18 noveller på en ny måde

Titlen på den nye Blicher-bog er »Ak! Hvor forandret! og 17 andre noveller«.

Og det er klart, at man som læser kan spørge, om der er noget nyt under solen i forhold til en forfatter, der ikke har leveret nye noveller de sidste 270 år. I modsætning til Hemingway dukker der jo ikke ukendte manuskripter op, der kan give anledning til opmærksomhed.

Det interessante ved udgivelsen er derfor den måde, man har stillet novellerne sammen tematisk, to ad gangen. Titelnovellen er anbragt sammen med »Kærlighed i Pinen« under overskriften »Besøg i Nordjylland på Nordbaggen«. Temaet følges af en kort indledning af bogens redaktør, Erik Harbo, hvor de to noveller holdes op mod hinanden.

På samme måde kobles de to noveller,

»Himmelbjerget« og »Et Eventyr på Himmelbjerget«. De er skrevet med 10 års mellemrum, og redaktøren uddrager nogle iagttagelser og knytter dem til Blichers liv.

Erik Harbo er meget vidende om Blichers liv og forfatterskab. Han forstår at læse teksterne og aflure forfatterens forskellige kommentarer til dette og hint. Man bliver med andre ord klogere på både Blichers liv og novellerne ved at læse Harbos kommentarer sammen med novellerne.

Det er lidt ligesom at se en kunstudstilling med værker af en afdød maler: Der er ingen nye værker, men det er kurateringen, der gør den interessant. Erik Harbo har tilsvarende kurateret en ny Blicher-bog for at fastholde interessen for hedens digter, og det er lykkedes med de 18 noveller.

Den nye bog er illustreret af Henrik Monved, og hans streg adskiller sig noget fra, hvad man tidligere har set af Blicher-illustrationer fra for eksempel Hans Smidth, Johannes Larsen, Povl Christensen eller Sikker Hansen. Her ses tegningen til »Bettefanden«.

Korrespondancen mellem Grundtvig og Blicher

Cand teol. Mads Jacob Iversen

Af korrespondancen mellem Blicher og Grundtvig har det kun været muligt for mig at finde Blichers tre breve til Grundtvig på henholdsvis Det Teologiske Fakultet ved Københavns Universitet og i Det Kgl. Biblioteks arkiver. Blichers samling af bøger, breve m. v. bortkom i årene efter hans død. Til trods for at kun den ene side derfor kan belyses, kan Blichers breve til Grundtvig give et indblik i deres meningsudveksling og gensidige forståelse af dansk kultur og folk, hvorfor en sådan kultur skal opretholdes, og hvilke midler der skal tilgås for en sådan opretholdelse og styrkelse af folkeånden. Det interessante ved denne brevudveksling, som vi desværre kun kender den ene side af, bliver derved anledningen for den. Hvor Grundtvig gennem foreningen 'Danske Samfund' arrangerede sammenkomster, der bestod i fællessang, politiske oplæg og foredrag om kultur uden nogen videre vægt på det religiøse, var Blicher stifteren og den bærende kraft bag Himmelbjergsfesterne. Det er netop også disse, som er emnet for korrespondancen de to imellem. I det første fra Blichers hånd, der er skrevet 18. sep. 1839, – altså efter den første Himmelbjergsfest – og som må forstås at være et svar til Grundtvig, står der således:

Deres brev af 14 d. M. har glædelig berørt flere aandelige Strenger i mit Indre. Først lad da den

gjenklinge, som saalænge har været spændt og forhen ogsaa rørt til Niels Ebbesens Minde! [...] Jeg tænker: det er os de Dødes og det Levendes Skjalde forbeholdt at rejse Bautastenen. Men hvad tykkes min kjære Broder, om vi gjorde dette til næste Himmelbjergsfest, i synet af den Mark, hvor Helten betalte Fædrelandet den sidste Rest af sin Gjæld?

Allerede her vil et par ting falde i øjnene i forhold til det kulturelle: anledningen for den forestående fest er rejsningen af en bautasten til Niels Ebbesens ære, som må siges at være symbolsk i en national – ja ligefrem regional – forstand. Niels Ebbesen var randrusianeren, der dræbte grev Gerhard 3. af Holsten. Også Grundtvig nævner Ebbesen i 'Det Danske Fiir-Kløver eller Danskheden partisk betragtet' fra 1836, og beskriver ham som "Rednings-Manden fra plattysk Tyranni". Han er således helten, der betalte sin gæld til Fædrelandet. Derudover kategoriserer Blicher sig selv og Grundtvig som skjalde. For Blicher var poesien det sande kald, som han flere gange selv understreger. Præstegerningen var altså "blot" hans profession. I Grundtvig fandt han således en åndelig frænde, der som bekendt også var poet og lyriker. Det religiøse har derimod ikke været vægtet med Dansk Samfund, men af religiøs ka-

Vande, og snart skjulte den hele Søen. De fjerne Bakker og Skovenes Toppe svømmede paa Taagen."

"Trindt om er tyst", og i det drømmagtige tyste stiger en sang op fra skovene og giver genklang i fortællerens sind. Sangen kalder på et minde.

Her i tågelandet må digterens fætter lade tankerne kredse om en begivenhed, der fandt sted ved en anden sø, der var omgivet af lignende store skove. Den erindrede begivenhed spænder mellem larm og stilhed, liv og død. En kammerat er druknet og bæres af venner ind imellem de mørke, tavse stammer. Et par unge hvidklædte kvinder kommer dem i møde; den ene er den druknedes kæreste, den anden en ukendt veninde. En kort, lidenskabelig scene. For digterens fætter er veninden kun som en dunkel silhuet. Han ved intet som helst om hende. Han hører kun hendes stemme, og denne stemme bliver en besættelse i hans sind. Han føler, at livet for evigt er knyttet til denne stemmes klang. En kvinde "uden bestemte Træk og Omrids" er blevet en vision.

Senere, på et karneval, der minder om livets eget maskebal, møder han den elskede, klædt som hyrdinde. Han ser de mørke øjne i masken og hører igen den fortryllende stemme og vil vide, hvem hun er. Men hun vægrer sig. »Naar en Gaade er løst, interesserer den ikke mere, siger hun – og med eet er hun, midt i dansens lystighed, forsvundet...

Blichers novelle passerer den ensomme nat, der kalder på livsopgøret. Hvem er jeg, – og hvem er hinanden?"

Han slutter med at fortælle om den kendte slutning, hvorom man kan sige at

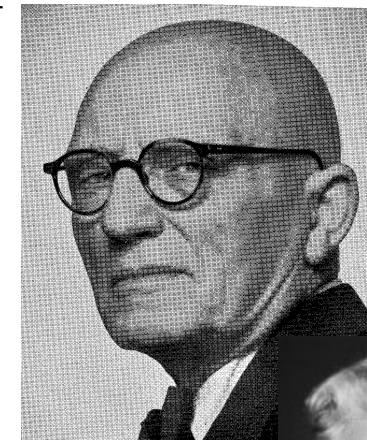
Blicher med 40 linjer bringer hele historiens opklaring.

Og så er det H.C. Andersens tur og her er nok at tage fat på, da Andersen efter 1846 var meget optaget af Silkeborgengen pga. bekendtskabet med byens grundlægger Michael Drewsen. Her fandt Andersen temaet til sin store roman, livsanskuelsesroman, som Bomholt kalder den *At være eller ikke være*.

Bogen indeholder også et eget stort kapitel om Nordjyllands digtere skrevet af en anden Blicherkender Hans Povlsen.

Ved Erik Harbo

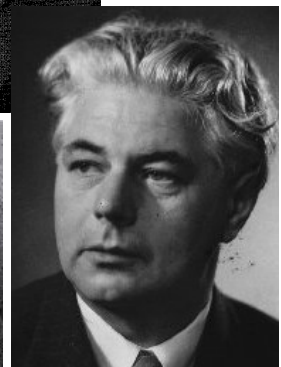
Litt. En jysk kulturpersonlighed (En bog til Richardt Gandrup) 1955

R. Gandrup

Jul. Bomholt

Hans Kirk

Et gammelt sej siger, at man har de politikere som man fortjener

Jeg kunne godt have forestillet mig, at vi i dag stadig havde en Julius Bomholt, landets første kulturminister og opretter af samme ministerium 1961. Man må forstå, at inden dette skete hørte kulturen hjemme under undervisningsministeriet.

Jeg så Bomholt første gang in natura, da jeg var ca. 12 år gammel, hvor han besøgte min barndoms nedslidte skole (også mit fødehjem), hvor sognerådet gik med drømme om at bygge en ny skole. Det varede dog mere end 10 år, inden det lykkedes.

Apropos Blicher løb jeg forleden på en erindringsbog i min bogsamling om den jyske kulturpersonlighed Richardt Gandrup, lærer, forfatter, foredragsholder, korleder og kritiker.

Her kommer Bomholt ind i billedet, for han skriver i bogen en meget lang artikel om sin barndomsegn ved Silkeborg, hvor han analyserer Blicher og en mængde digtere fra dette store område. Så følger en analyse af Blichers novelle *Himmelbjerget* og derefter nævnes, hvad andre danske digtere har fortalt om Silkeborg og det følges op af små og store emner, som den litterære kulturminister kan byde på fra sin hjemegn, og han er overordentlig belæst.

Vi skal have et par citater af Bomholt:

”DET VAR ST. ST. BLICHER, der først gav tone til stedet, – søen og skovene. Novellen *Himmelbjerget* (1833) er gennemtrængt af skovstilheden og dens særlige sjælelige verden, formet som en tekst til Webers musik. Der er ligesom et fjernt, fjernt ekko i handlingen.

Der sættes i novellens begyndelse ind

med et tordenvejr – det berømte tordenvejr, – for at den regnvåde stilhed efterpå kan føles mere intenst. Novellen er formet som en symfoni, der følger døgnet gennem dag og aften og ensom nat til morgen. I første sats er alle instrumenterne i brug; men da aftenen er nået, er det kun en enkelt violin, der høres bag teksten, og kan der tænkes en renere introduktion til stedet og den digtning, der skal komme: *”Skønnere kunde vi heller aldrig have ønsket os det; Solen var nær ved sin Nedgang; men syntes os at synke langsommere end sædvanlig – ret som om den tøvede for end længere at beskue Jordens Yndighed, et Værk af dens almægtige Straaler. Alle Vinde var tilhvide; intet Blad, intet Straa bevægede sig. Søen var et Spejl, hvori den modliggende Egn fordoblede sine Marker, Lunde og Huse. I Dalene mod Vesten opstege enkelte Røgstøtter fra de mellem Træerne skjulte Kulmiler og Vaaninger. Men saa stille det var i Luften, saa liveligt var det paa Jorden: Fuglesang i Skoven bag os, og foran os Hedelærkernes vekslende Elskovstøner, der svarte hinanden fra Enebærbuskene; fra den sivgroede Søbred hørt Vildændernes Skræppen, Lommens og Vandhønens Klukken; og længe borte den hjemvendende Fiskers Aareslag og hans Aftensalme. Selv fra Markerne hinsides hørt Kvægets Brølen, Gaardhundens Gøen, Møllebækkens Susen og Værkets Klapren. Nu var Solen dalet; og Bedeklokkernes Klang fra mange Kirker kaldte den trætte Landmand til Søvn og Hvile. Aftenduggen hævede sig allerede fra alle Enge og*

rakter. De var netop et oprør mod rationalismen, som i Grundtvigs optik havde præget landets prædikestole.

Jeg forstår det som, at Grundtvigs tilstedeværelse ville have været af stor betydning for Blicher, når Grundtvigs første brev til Blicher ”har glædelig berørt flere aandelige Streng i mit Indre”. Han skriver til salmedigteren B.S. Ingemann d. 24. oktober 1839, hvor han udover at berette – som så ofte før – om sin gæld og ulykke, vedlægger et program til forestående Himmelbjergsfest og kort konstaterer: ”Grundtvig kommer!”

Efter et forslag til et digt, som skal indgraveres i bautastenens sider – og som i øvrigt ikke blot hædrer Niels Ebbesen, men for så vidt hele Danmark – fortsætter Blicher: ”Vorder Folkefesten paa Himmelbjerget anrettet, som jeg haaber, da vilde det skikke sig ret, at begynde den med en Hymne til Himmelens og Jordens Herre. Dertil og derfor er Du Manden.” Blicher har muligvis ikke brændt for prædikerne, liturgien og salmerne i samme grad som Grundtvig, men udviser ikke desto mindre en dyb respekt for Grundtvigs teologiske kunnen inden for især salmedigtningen.

Politisk var Grundtvig liberal. En overbevisning som blandt andet blev styrket under hans Englandsrejser (1829-31), hvor han oplevede et virksomt og industrielt samfund. Dette var da også med ham i udformningen af begrebet folkeånd, som dog ikke så meget var et politisk projekt, som slet og ret et spørgsmål om nationens kultur. Blicher var det modsatte. Han var fortaler for enevælde det meste af sit liv og derudover socialt

anlagt. Allerede i 1813 taler Blicher for ligelig fordeling af midlerne og for den stærke stat, som får sin styrke fra borgerne ve og vel. Han var modstander af det industrielle og kapitalistiske. Med tiden blev Blicher dog mere lig Grundtvig i sin ’liberalitet’. I løbet af 30’erne – i overensstemmelse med Frederik VI’s egentlige intention om at gøre den svenske regering nervøs – blev Blicher tilmed tilhænger af den såkaldte skandinavisme, som er tanken om en føderal union mellem de tre nordiske lande, altså en slags tilbagevenden til Kalmarunionen. En idé som selvfølgelig ville skade kongens suverænitet og magt.

Enevælden skulle ifølge Blicher altså nu overgå til at være et konstitutionelt kongedømme. Dette sker i forbindelse med Blichers rejse til Sverige, som blev muliggjort af netop Frederik VI, hvor Blicher førte rejsedagbog og nedfældede sine betragtninger i ’Sommerreise i Sverrig Aar 1836’, som han humoristisk afslutter således:

Jeg er en stor Elsker af Fisk. Lige fra Stockholm af fik jeg ingen, før jeg kom til Kungelf; og den var endda uspiselig: thi det var en politisk Stokfisk. Og Sauce var slet lavet, skimlet, suur og bitter; som ikke sært var, da Ingredientserne bestode af muggent Nationalhad, aristokratisk Carry, kongeligt Allehaande, og folkelige Meeldroier, alt sammen jevnet med historisk Æddike. Ah! hvor jeg længes efter en rigtig scandinavisk Kraftsuppe. Men jeg maa vel i min Tid nøies med slesvig-holsteensk Vandgrød. Kommentaren er tydeligvis tiltænkt

situationen i Danmark, hvor Blicher lægger den store kontrast mellem den skandinaviske "Kraftsuppe" og den slesvigholstenske "Vandgrød". Han plæderer altså tre år forinden, at korrespondancen med Grundtvig initieres – og samme år som Grundtvig selv skriver 'Det Danske Fiir-Kløver eller Danskheden partisk betragtet' – for et forenet Skandinavien. En tanke som også er tydelig i Blichers andet brev til Grundtvig, som er af ukendt datering. Han følger således op på et spørgsmål til Niels Ebbesens mindesten i dette brev:

Hvad N. Ebbesens Støtte angaaer da kan jeg – ihvad Kunstnerfolket endog siger derimod – ikke gjerne frafalde min trekantede Idee: Øerne, Nørrejylland, og Sønderjylland ere, eller skulde være, tre som eet, Danmark, Sverig og Norge ligesaa (foederativt) og symbolikken kan udføres baade videre og højere.

Det er højst sandsynligt sendt engang i samme år for afholdelsen, da det afsluttes med "Ja vel! Lad det blive 1ste August! Jeg havde slet ikke tænkt paa det latinske folk." Her tydeliggøres for alvor Blichers geopolitiske projekt: Ikke blot Danmark bør stå tættere, hvad angår landsdelene, også de nordiske lande skal være tættere. Den dybere intention med Himmelbjergsfesten var reelt set mere international end lokal. Festerne, som måske ikke blev gentaget så mange gange efter vor tids standarder, blev ikke desto mindre en succes. Som formanden (Erik Harbo) gjorde mig opmærksom på, har seks års tilbagevendende endagsfest været mange i Blichers samtid og eget liv.

En endagsfest, der samlede op til 6000 mennesker. Tanken om det forenede Norden spores da også tydeligt i Blichers efterfølgende digtning. Her vil jeg fremhæve 'De danske Træer', hvor Blicher slutter i sit digt om granen:

Da Sverrig fra Dannemark revned,
Granskoven styrted her, og Luer
og Økser kun levned hvad findes
dybt i Kær. Paany vor klippe Ah-
len sig bryster med oldnordisk
Lund. – Eet Rige bli'r Fjeldet og
Dalen! – Ak! Hvem der kan leve
den stund!

Med mere subtilt indlagte forbindelser angående det nordiske starter digtet om hassel: "Du minder mig om Holberg – og om Wessel". Den ene (Caspar von Wessel) en søofficer, den anden (Ludvig Holberg) en forfatter, men begge af dansk-norsk afstamning. I Grundtvigs tilfælde var det i 'Nyaars-Morgen', at håbet om et nyt åndeligt gennembrud i Norden får sit stærkeste udtryk. Det åndelige gennembrud, som nødvendigvis også må udgøres af folkeånden, omfatter hele Norden. Folkeånd kan siges at gælde på både nationalt såvel som regionalt plan. Men hvor skellet mellem folkeånd og Helligånd er tydelig, er der et overlap i det folkelige hos henholdsvis danskere og nordboere. Som omdrejningspunktet for den konkrete Himmelbjergsfest kan Niels Ebbesen som symbol da også forstås som vagtværn mod Tyskland for både Danmark og Norden som helhed.

Denne "griben bagud" i historien med formålet om at skabe eller styrke en fælles identitet og sammenhængskraft har været emne for mange studier. Ifølge Flemming Conrads studier om dansk lit-

Hans Kirk 1898 - 1969 ved Erik Harbo

Når man som jeg er vokset op på landet tilbage i 40'erne og 50'erne har man levet i en tid inden Danmark blev moderniseret. Altså inden de helt store sociale foranstaltninger. Det var en tid, hvor man stadig lod egnens originaler blive boende i samfundet og ikke blive anbragt, selv om der var gode muligheder lige i nærheden med Ribe og Vester Vedsted. I stedet tog man sig af dem i kommunen, så godt som man nu kunne. Mange ord vekslede vi børn vel ikke med disse lidt anderledes personer, men gode mennesker lod dem vel bo for en lille husleje i et eller andet aftægts hus og med en understøttelse fra kommunen, og mange af dem gjorde jo også dagens gerning og kunne lave forefaldende arbejde.

Blicher havde bestemt et godt øje til samfundets laveste, uden at han kunne gøre meget ved det. Men han kunne beskrive dem.

Dette kan forfatteren Hans Kirk også. Hans slægt kom fra et nordligt område nemlig Agger og Thy, og han fandt rigeligt stof i sin forældres barndomsegne og også i hans egen fødeby Hadsund, hvor faderen, der var læge, bosatte sig som ung. Hele dette liv skildres i en af Kirks sidste bøger, måske den bedste, *Skyggespil* 1956. Han kryber ind under huden på den fortællende dreng, og vi får en række geniale historier fra Harboøre, hvor farfaderen boede, og Thy hvor den velhavende gårdejerske, mormoderen boede og endelig Hadsten, hvor Kirk voksede op blandt dens brogede skare af originaler, og som kun et barn kan huske og skildre dem. At han blev en glimrende

socialforfatter, der skrev de fremragende romaner *Fiskerne* og *Daglejerne* vil jeg springe over her og holde mig til skyggespillet. Et par af historierne fra de store romaner genbruges, men i en mere modereret form. Der er ingen advarende pegefingre, som den gamle kommunist måske nok kunne have haft lyst til at bruge. Men vi følger store og små i tykt og tyndt med deres vidunderlige replikker. Han kan skildre en far, der i Hadsund er beundret for sin retfærd og dygtighed, mild og god og med evnen til at tage sig af de små i samfundet, men selvfølgelig er man ikke begejstret i Harboøre for den gudløse Kristian, som han hedder (netop det navn). Der gives et meget forsonende billede af den gamle farfar ikke mindst i forbindelse med hans besøg hos barnebarnet på Sorø Akademi og hos rektor, der modtager den gamle mand respektfuldt og venligt, til drengens store undren.

Hans K. siger et sted: "Jeg lader farfar formane, for det hører jo med til at være gammel". I den gentagne Tabitha-scene vækkes farfaderens meget store vrede, for som han siger "Vi ved, hvad der står skrevet", desto mere rørende er det, at det lille barn som hun føder så uvelkomment, bliver farfaderens største glæde. Kirk kan det samme som Blicher: i nogle få sætninger gerne mod slutningen af et afsnit at bringe læseren ind i et skønt følsomt højdepunkt, noget man ikke glemmer.

Læs eller genlæs *Skyggespil* og man vil mindes Blicher.

Den 150-årige Knud Hjortø ved Erik Harbo

Blichernoter plejer er at omtale, når nogle af vore store forfattere fylder rundt. Knud Hjortø blev født 4. jan. 1869 i Kirke Værløse. Her har man påbegyndt en Knud Hjortø-fejring med forskellige arrangementer i løbet af 2019. Arrangementerne vil kunne søges på nettet.

I omtalerne af ham kan man læse, at han aldrig blev nogen populær forfatter, men at han dog var til inspiration for en række betydelige digterkolleger, som f.eks. Johs. V. Jensen, Henrik Pontoppidan og C.E. Soya. Den sidste nok inspireret af den lidt krasse stil Hjortø ønskede at anvende, når han skildrede sine romanfigurer. Han hørte til den gruppe af realistiske forfattere som efter år 1900 skrev om den jævne befolkning i det danske landskab bl.a. Jeppe Aakjær, Martin Andersen-Nexø, Jakob Knudsen, Johan Skjoldborg m.fl., og som blev meget læst.

Han debuterede med *Syner* i 1899 og i denne samt i resten af forfatterskabet findes mange psykologiske skildringer.

Med en lærereksamen i bagagen opgav han at studere videre efter et par år på universitetet, men fordybede sig i fransk og musik, i kunst og videnskab bl.a. ved en rejse til Paris, der varede to år.

Her vil jeg søge lidt i romanen *Folk*, der på mange måder signalerer forfatterens budskab. Den udkom i 1903. Vi befinder os i den lille by Sandøre, og træffer befolkningen gennem en række optrin i hjemmene, ved selskaber og koncerter samt på gaden. Et par familier med børn spiller en særlig rolle. Købmanden Laursen med hans kone og døtre, overlærer Lind med de litterært interesserede da-

mer i hælene, samt hans mere eller mindre vellykkede familie. Dertil den velhavende Konsul Harding og hans fattige broder og et par andre købmænd, herunder den musikinteresserede og rige hr. Therkelsen. Gennem dem lærer vi byens folk at kende, og deres pile rammer alle sammen realskolebestyreren hr. Hørslev, som forekommer mig at kunne være en slags selvportræt af Hjortø. Denne ejer realskolen der kunne tænkes solgt til kommunen, der så vil oprette sin egen realskole.

Her er tema nok til et helt drama, ikke mindst når man blander de unge menneskers trakasserier m.m. ind i det hele.

Knud Hjortø anvendte sin egen særlige retskrivning, en tilnærmelse mellem det talte og det skrevne sprog. Han var samtidig noget af sprogrevser. Efter Hjortøs død 1931 skrev Pontoppidan i et brev til Jørgen Bukdahl: ”Mest har det glædet mig at se Hjortø så forstående sat på Plads. Skade, at han ikke oplevede denne sene, men så velfortjente Oprejsning for mange Års LigeGYldighed og Tilsidesættelse. Den vilde sikkert have glædet ham.” Dette var fra Jørgen Bukdahls omtale i 1930. Johs. V. Jensen har sagt om ham i forordet til et posthumt bind tekster *Under det svindende lys*, at Hjortø fandt en Fenrisulv paa Bunden af sin Sjæl, gik ned til den, og efterlod den bundet. Han opnåede efterhånden god anerkendelse.

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab har udgivet nogle af Knud Hjortøs romaner i serien *Danske Klassikere*. Desuden kan han læses på hjemmesiden ADL.dk

teraturhistorieskrivning fra 1800-1861 er det tydeligt at spore ”hvordan ideerne om det nationale som grundlag for litteraturhistorieskrivningen i tiden omkring 1825 afløser smagsæstetikken med kunstpoesien som kriterier til vurdering af litterære præstationer”. Tanken om det nationale fik fra 1825 og frem altså et hidtil uset fokus i dansk litteratur. Dette leder mig til at ville fastholde en klar skelnen mellem det danske og det nordiske på trods af et overlap. Flere muligheder kan gøre sig gældende: Kan der være tale om mere end én folkeånd? Måske eksisterer en folkeånd, som blandt andet kommer til udtryk i den nordiske mytologi, der berører alle nordiske lande samtidig med en særskilt dansk folkeånd, som beror på netop det nationale. I så fald kan det fælles nordiske have været det ideal, som for Blicher endnu ikke var nået. Eller også var parløbet mellem Helligånd og folkeånd et andet for Blicher end for Grundtvig. Blicher havde i al fald intet problem med at mødes over uenigheder og bringe politiske modstandere sammen. Han kunne begå sig i alle slags politiske og kirkelige grupperinger.

Med fare for at springe for meget rundt i brevenes kronologi vil jeg dog alligevel gå tilbage til indledningen på Blichers andet brev, der vil give mening at fremhæve i denne sammenhæng. Brevet starter nemlig med denne hjertevarme hilsen til Grundtvig:

Over Belterne og Danmarks Hjerte imellem dem, række vi hverandre vore trofaste danske Hænder. Du kalder i Sjølund, og jeg paa Reidghotlands (Jylland) Hede, de danske Stammer til nyt og kraftigt

Liv. Den evige Kraft, som virker Alt i Alle grunde og befæste dette vort Menneskeværk!

Den ”evige Kraft, som virker Alt i Alle grunde og befæste dette vort Menneskeværk” afslutter det indledende afsnit og forholder sig altså til Grundtvigs kalden ”i Sjølund” og Blichers samme ”paa Reidghotlands hede.” Denne evige kraft, som Blicher mente, at Grundtvig og han selv skulle kalde ”de danske stammer” til, kan hentyde til kristendommen og Helligånden. Benævnelser som ”evig”, ”virker alt i alle” og ”Menneskeværk” taler for dette. Kraften kan derimod også hentyde til den kulturelle og dansk-historiske kraft, der som en særskilt dansk folkeånd styrker nationens sammenhængskraft. I så fald adskilte Blichers opfattelse af forholdet mellem Helligånd og folkeånd sig fra Grundtvigs. Hvis folkeånden er evig, er den netop ikke historisk betinget. Ikke desto mindre er folkeånden jo naturligt givet i ethvert menneske ifølge Grundtvig selv. Derfor kan den også eksistere uden Helligånden. Det kan også være en helt tredje ånd eller kraft. Men er det ikke Helligånden, vil den kraft lige såvel kunne påvirke kristendommen? Det kan den ikke for Grundtvig. Hos ham er det Helligånden, som påvirker folkeånden, der underlægger sig Helligånden ved omvendelse. Parløbet mellem historien og Guds frelse er en essentiel tanke for Grundtvig. I den forbindelse vil jeg gerne vende tilbage til disputationen mellem Grundtvig og H.N. Clausen, som jeg nævnte i forbindelse med det første brev.

For rationalisten Clausen havde historien ingen værdi overfor Jesus på korset,

hvorfor pavedømmet ikke behøvede at spille nogen rolle i kirkehistorien for den overlegne protestantisme. Peter Lodberg konkluderer, at "Grundtvig vil vise, at man ender i kætteriet, når man mister sansen for den reelt eksisterende historiske kirke som bærer af Guds nådemidler i verden", som han skriver i 'Danser først og kristen så' fra 2001. Jeg vil påstå, at Grundtvig i sin fastholdelse af kirkens historiske faktum da umiddelbart også var mere tilbøjelig til at benytte historien som grundlag for en bestemt national identitet end sin teologiske modstander Clausen. Muligheden for at historien og kulturen omvendt kan præge troen, som altså ikke er indeholdt i den nationale identitet, afvises da også ved Grundtvigs indvending mod rationalismen, som er at den ikke anerkender, at der er en evig sandhed, som aldrig kan blive løgn. Lodberg kan da i samme bog også konkludere at: Det nationale er således underlagt det historiske længdeperspektiv og er derfor hos Grundtvig ikke det første udgangspunkt for en besindelse på kirkens teologiske indhold. Det første udgangspunkt er troen på den treenige Gud, og det nationale hører således i Grundtvigs ekklesiologi hjemme i det relative eller i det næstsidste. Lidt forsimplet kan man sige, at den kristne kirke går forud for den danske kristne kirke. Dette gør en entydig redegørelse af Grundtvigs syn på national identitet samt folkeånd mere besværlig.

På den ene side er Grundtvig storforbruger af historien og fortællingen om den sande kristne kirke, hvormed Clausen kan fremstå som den universelle og ikke-nationalistiske. På den anden side

findes den treenige Gud som princip forud for det nationale, når det kommer til statskirkens indretning hos Grundtvig, hvor H.N. Clausen med sin skepsis overfor religionsfriheden vil fremstå som den afgrænsede 'nationalteolog'. Med tanke på Blicher som rationalist og hans egen vægtning af fornuften i kontrast til Grundtvig vil jeg dog alligevel vedholde mig, at Blicher i denne sammenhæng henviser til Helligånden.

Jeg vil uden at gå ind i indholdet – som ikke er andet end nedenstående citering – blot nævne det tredje og sidste brev fra Blicher til Grundtvig, hvormed jeg også afslutter min gennemgang. Blicher skriver således den 6. august 1841:

Til Præsten N. F. S. Grundtvig

Min Ven og Broder i Aanden tilstilles herved en Beretning om vore Bjergforhandlinger, ved hvilke flere end Jeg savnede Deres personlige Nærværelse. – Ej heller Ingemann indfandt sig til Udførelse af den forventede Trio. – I Haabet til næste Fest Deres af Hjertet hengivne S. S. Blicher

Som det kan aflæses, dukkede Grundtvig altså ikke op. Hvad der dog er værd at bemærke er, at dette tredje brev er skrevet næsten to år efter Blichers første svar. Idéen om mindestenen, som blev formet i løbet af korrespondancen med Grundtvig, var altså to år undervejs, før den må være blevet realiseret 1. august 1841, som Blicher også sigtede efter i det andet brev. Fem dage senere skrev Blicher – sandsynligvis ærgerlig over udeblivelsen – til Grundtvig for sidste gang. Og trods håbet om næste fest blev det aldrig til den for Blicher ønskede sammenkomst de to imellem.

Fraseologi - en uddybende kommentar ved Aage Jørgensen

I *Blichernoter*, november 2018, er der s. 20-22 et indlæg, "Fraseologi", som angiveligt har været forelagt redaktionen for det festskrift, som kollegerne ved Peter Skautrup Centret ved Aarhus Universitet udgav til Torben Arboes 70-års fødselsdag for nogle måneder siden. Talen er i det væsentlige om en liste over afvigende/påfaldende udtryk i Blichers selvbiografi fra 1840 (med justeringer 1846). Det antydes, at indlægget ikke "fandt nåde" for "den skrappe udvalgskomité", som tilmed mistænkes for svigtende Blicher-sans. En anden grund kunne være, at mesteparten af de anførte fraser slet ikke er fraser, blot for en nutidig betragtning lidt søgte eller svagt afstikkende ord og udtryk.

Helt normalsproglige, for os ganske vist gammelmødige, er f.eks. formuleringerne: "i afvigte Aar", "en duelig og brav Landmand"; "et svagt Nemme", "færdig i Udtalen"; "til den Ende", "Forringelse af Coursen", "erholde et Embede"; "fare ilde".

Adskillige af de resterende formuleringer vil nok i dag kræve en kommentar, hvad der dog ikke gør dem til fraser: "hørsommelig", d.s.s. hørsom, betyder (ikke venligst, men): lydig, lovmedholdelig; "Mahogni-Fyr" betyder: modejunger, laps (der f.eks. kunne danse bedre end bondske jyder); "restaurere sine Sjælekræfter" betyder, med et humoristisk twist, at han slapper af og lader op til kommende udfordringer (en restaurant er jo netop et sted, hvor man forfrisker sig); "en ulægelig Svindsot" og "den formentlige Phtisis" vedrører lungetuberkulose,

ofte kaldet svindsot netop fordi den var ulægelig og medførte, at man svandt ind; "vorde træet og aandedepusten", altså forpustet, stakåndet, er ikke sær-blichersk, *Ordbog over det danske Sprog* har det også fra H.C. Andersen og Zakarias Nielsen, og "vorde" er ikke specielt bibelsk, blot et andet ord for 'blive' (jf. 'vorden', tilblivelse); "arithmetisk Progression" betegner en talrække med konstant differens, f.eks. 2-5-8 -11; "agere Presgang" er svagt forklaret i *Ordbogen*, som foruden Blichercitater anfører et andet, om en brudgom, der bortføres af en indtrængende 'presgang'; "Puntlæders Constitution" betyder: sålelæder af god beskaffenhed (pundlæder var gedigent og handledes efter vægt).

Endelig er der nogle eksempler på specielle formuleringer, hvor Blicher lufter sin teologiske og litterære viden: (1) "øvede Nimrods Kunst", dvs. gik ivrigt på jagt, ligesom Nimrod, der if. 1. Mos. 10.9 var en "vældig Jæger for Herrens Ansigt". (2) "Morvens kongelige Skjald"; Morven er i James Macphersons *Ossian* (oversat af Blicher i 1807-09) et kongerige i det nordvestlige Skotland, altså en fiktion. (3) "Langsomt kom Gjertrud, gesvindt kom Johan" er en talemåde kendt fra Edvard Mau, *Dansk Ordsprogs-Skat: eller Ordsprog, Skjæmtesprog, Rimsprog, Mundheld, Talemaader, Tanke-sprog, samt et lille Udvalg af Bibelsteder [...]*, bind 1, 1879, s. 594 (hvor Johan dog hedder Matthias).

Aage Jørgensen, har været lektor i Århus. Han er forfatter til mange bibliografier m.m., se under links på hjemmesiden om Blicher.